

ANTALYA BAROSU İNSAN HAKLARI MERKEZİ, DÜNYA EVİMİZ DERNEĞİ
ULUSLARARASI DAYANIŞMA DERNEĞİ, GÖÇ ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ
(GAR), GÖÇMEN DAYANIŞMA DERNEĞİ, HAK İNİSİYATİFİ DERNEĞİ,
HALKLARIN DAYANIŞMA KÖPRÜSÜ DERNEĞİ, İLTİCA VE GÖÇ
ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ (İGAM), İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD),
İNSAN HAKLARI GÜNDEMİ DERNEĞİ (İHGD), İZMİR'DE SURIYELİ
MÜLTECİLERLE DAYANIŞMA DERNEĞİ, KAOS GL, KIRKAYAK KÜLTÜR,
MEDYA VE MÜLTECİ HAKLARI DERNEĞİ, MÜLTECİLERLE DAYANIŞMA
DERNEĞİ (MÜLTECİ-DER), ULUSLARARASI MÜLTECİ HAKLARI
DERNEĞİ, VAN BAROSU, YURTTAŞLIK DERNEĞİ, YUVA DERNEĞİ
TARAFINDAN HAZIRLANAN

*TBMM Genel Kurul'unda 26 Kasım 2019 tarihinde görüşülmeye
başlanan 144 sıra sayılı "Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun
Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
Teklifi"nin 73. ve 91. Maddeleri arasında yer alan 6458 Sayılı
Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'ndaki değişikliklerle ilgili*

ORTAK DEĞERLENDİRME
4 Aralık 2019

Söz konusu Kanun Teklifinde Madde 73 ile 91 arasında, 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda (YUKK) bazı değişiklikler yapılması öngörülmektedir. Teklif edilen değişikliklerin bir kısmı olumlu olarak değerlendirilirken, bazılarının Anayasa ve uluslararası insan hakları hukuku ve standartlarına aykırılık teşkil edeceği; çeşitli ihlallere ve keyfi uygulamalara yol açabilecek şekilde belirsiz ifadeler taşıdığı düşünülmektedir. Öncelikle, temel hak özgürlükler ve hukukun üstünlüğü açısından olumlu yöndeki değişiklikleri takdirle karşıladığımızı belirtmek isteriz.

Kanun Teklifi Madde 78 ile, 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun Madde 53 (3)'de yer alan "Yabancı'nın rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri ile ikinci fıkrası kapsamındakiler hariç, yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez." şeklindeki son cümlesinden "54 üncü maddenin birinci fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri ile ikinci fıkrası kapsamındakiler hariç" ibaresi çıkarılmaktadır. 2016 yılında 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda yapılan değişiklikle Kanuna eklenen bu düzenleme, hem uluslararası hem de ulusal hukuk açısından önemli bir ihlal niteliğinde olmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin 30 Mayıs 2019 tarihli ve 2016/22418 Sayılı kararı uyarınca bu ifadenin YUKK'tan çıkarılması, ulusal ve uluslararası hukukun amir hükmü olan Geri Gönderme Yasağı (Non-Refoulement) ile adalete etkin erişim, ilticaya etkin erişim, özgürlük ve güvenlik hakkı, işkence yasağı, ailenin bütünlüğü hakkı gibi birçok temel hak ve özgürlüklerle ilişkin yeniden kurulmasının ve hukuk devleti olmanın bir gereğidir ve Kanun Teklifi ile yapılan bu değişiklik takdirle karşılanmaktadır.

Bu değişiklik teklifiyle beraber, YUKK Madde 54 (2)'de yer alan "(Değişik: 3/10/2016-KHK-676/36 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/31 md.) Bu maddenin birinci fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri kapsamında oldukları değerlendirilen uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler hakkında uluslararası koruma işlemlerinin her aşamasında sınır dışı etme kararı alınabilir" ibaresinin birlikte ele alınması ve Madde 54(2)'nin YUKK'tan çıkarılması da gerekmektedir. Böylece, uluslararası ve ulusal hukukta amir ve istisnasız bir hüküm olarak yer alan "Geri Gönderme Yasağı /Non-Refoulement İlkesi" (1951 Cenevre Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme Madde 33 ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Madde 4) ile yaşam hakkı ve işkence yasağı (AİHS Madde 2 & 3; İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme Madde 3) korunacaktır. Ayrıca, YUKK Madde 54 (2)'nin ilgası ile, bu fıkranın YUKK Madde 4 ve değişiklik teklifi Madde 78 ile çelişmesinin önüne de geçilecektir.

Ayrıca, Madde 82 ve Madde 85'te yer alan refakatsiz çocukların geri gönderme merkezlerinde tutulmayacağına ve başvuru alındığı andan itibaren refakatsiz çocuklar için 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun uygulanacağına dair düzenlemeler memnuniyetle karşılanmıştır.

Ancak "başvuru alındığı andan itibaren" ibaresinin "tespit edildiği andan itibaren" şeklinde değiştirilmesinin, başvuru imkanı bulamayan veya refakatsiz olduğu için korunması gereken ama başvurmayan çocukların koruma altına alınmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Bunun gibi, Madde 86 ile "uluslararası koruma başvuru sahibine...altı ay süreli Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi düzenlenir" cümlesindeki "altı ay" ibaresinin madde metninden çıkarılması teklif edilmektedir. Teklif edilen bu değişiklik için her bir kimlik belgesinin altı ayda bir yenilenmesinin getirdiği iş yükü ve mali külfet gerekçe gösterildiğinden, kabul edildiği takdirde uluslararası koruma başvuru kimlik belgesi sürelerinin altı aydan fazla olacağı anlaşılmaktadır. Bu, altı ayda bir yeni kimliğini almak için başvuran, yenisi almak için beklemek zorunda kalan, bekleme sürecinde sağlığa erişim dahil hak ve hizmetlerden yararlanamayan uluslararası koruma başvuru sahipleri açısından memnuniyetle karşılanan olumlu bir gelişmedir.

Yine Madde 86'da düzenlenen, haklarında kabul edilmez başvuru kararı alınan veya hızlandırılmış değerlendirme kapsamında olan başvuruculara da haklarında nihai karar alınana kadar Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi verilmesi ve mevcut kimliklerin iptal edilmemesine ilişkin değişiklik teklifi de son derece olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Böylece, amaçlandığı gibi bu durumda olan kişiler haklarında nihai karar alınana kadar temel hak ve hizmetlerden yararlanabilecek ve ciddi mağduriyetlere yol açan bir düzenleme sona erecektir.

Bu çok olumlu değişiklerin yanında yapılması düşünölen diğer bazı değişiklikler ise, önemli ihlallere, mağduriyetlere, keyfi uygulamalara yol açabilecektir.

Özellikle, Kanun Teklifi'nin:

- * 78. maddesinde yer alan; hakkında sınır dışı kararı alınanların itiraz sürelerinin onbeş günden yedi güne indirilmesine dair,
- * 90. maddesinde yer alan ve çoğu kez herhangi bir sağlık güvencesi ve ödeme gücü bulunmayanları etkileyebilecek "Özel ihtiyaç sahipleri ve Genel Müdürlükçe uygun olanlar dışındaki uluslararası koruma başvuru sahiplerinin kayıttan 1 sene sonra Genel Sağlık Sigortası kapsamında çıkarılacaklarına" dair,
- * 83. maddesindeki "Hakkında sınır dışı kararı alınanların mevcut paralarının hazineye irat yazılacağına" dair, ve
- * 73. maddesindeki; "Kabul edilemeyen yolcu kapsamında bulunanların aylarca sürebilecek işlemlerinin sonuna kadar sınır kapılarında, kendilerine ayrılacak alanlarda bekletileceklerine" dair,

değişiklik teklifleri; temel hak ve özgürlükler ile hukukun üstünlüğü açısından ciddi endişelere sebep olmaktadır.

TBMM Genel Kurul'unda görüşölmesine devam edilen 144 Sıra Sayılı "Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Karamamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"nde yer alan aşığıdaki maddelerin Genel Kurul'da tartışılmadan geçmemesi ve temel hak ve özgürlüklere saygı ve hukuk devleti çerçevesinde gerekli değişikliklerin yapılması için siz Sayın Vekilimizin desteğini talep ediyoruz.

Madde 73: (3) Bu madde kapsamındaki yabancılar, işlemleri sonuçlanıncaya kadar sınır kapılarında kendileri için belirlenen alanlarda bekletilir.

Bu maddede önerilen değişiklik Anayasa'nın 13. Maddesine aykırıdır. Anayasa Madde 13 – (Değişik: 3/10/2001-4709/2 md.) Temel hak ve hürriyetler, özlere dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.

Ayrıca, ABDOLKHANDI ve KARIMNIA/Türkiye kararında güvenceler ve izlenecek prosedürler hakkında AİHM'in verdiği ihlal kararları doğrultusunda, usuli güvence olarak, süre, şartlar ve itiraz usulleri bakımından teklif edilen haliyle maddedeki eksikliklerin yeni ihlaller doğuracağı değerlendirilmektedir. Temel hak ve hürriyetlerden olan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, Kanun Teklifi'ndeki 73. Madde ile belirsiz bir süre ve alanda kısıtlanmakta ve bu kısıtlamaya ilişkin itiraz usulleri düzenlenmemektedir. "İşlemler sonuçlanıncaya kadar" ifadesi, belirsiz ve öngörülemez bir zamanı kapsamaktadır. Yine söz konusu alanlardan neyin kastedildiği, kapatma alanlarının uluslararası standartlara uygun olup olmadığı; belirsizdir.

Kabul edilemeyen yolcu kapsamına alınan yabancıların mevcut koşullarda dahi avukata ve mahkemelere erişimi oldukça güç durumdadır. Bu kişilerin, gözetim altına almak için yeterli donanıma sahip olmayan yerlerde ve özellikle havaalanlarında tutulmasına yönelik azami sürenin belirlenmesi gerekirken, işlemleri sonuçlanıncaya kadar burada bekletileceğine yönelik bir düzenleme getirilmiştir. Bu da kişinin uluslararası koruma prosedürüne ulaşması, bu değerlendirmenin yapılması ve hem bu kararda hem de hakkında alınacak diğer kararlara ilişkin yargı yolunun tüketilmesi aşamasında bu alanda kalması anlamına gelebilecektir. Gözetim altında tutulması amacıyla özgürlüğünden alıkonulan kişilere, uyumak ve eşyalarını koyabilmek için uygun bir yer sağlanması, temel hijyen malzemelerine, uygun donanımlara sahip tuvalet ve yıkanma imkanlarının sağlanması, gün içinde açık havaya çıkabilmelerinin, egzersiz yapabilmelerinin, yiyeceğe ve tıbbi hizmetlere erişimlerinin sağlanabilmesi gerekmektedir. Ancak sınır kapılarında ve havaalanlarında bu olanakların sağlanması mümkün görünmemektedir.

Madde 74: 6458 Sayılı Kanunun "Türkiye'ye giriş yasağı" başlıklı 9. maddesinin birinci fıkrasındaki "Türkiye dışında olup da" ifadesinin çıkarılması teklif edilmektedir.

Bununla Türkiye'ye giriş yasağının kapsamı halen Türkiye'de olan yabancılara da uygulanacak şekilde genişletilmesi amaçlanmış ve böylece ülke içinde dahi olsa "kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakınca görülen yabancılara Türkiye'ye girişleri yasaklanabilecek hale gelmiştir. Ancak, kanun kapsamında devletin egemenlik ilkesi gereği, ülkede kalması istenmeyen kişiler hakkında sınır dışı kararı alınabileceği öngörülmüştür. Yani, kişi ülke içerisindeyse ülke dışına çıkarılabilir ancak ülkeye zaten girmiş olan bir kişinin girmesini yasaklamamanın hukuken bir karşılığı bulunmamaktadır. Kişi ülkeden çıkarıldıktan sonra girmesi yasaklanabilirse de, ülke içindeki kişi hakkında gerekçeli bir şekilde sınır dışı kararı alınmadan yalnızca girişini yasaklamak kanunun mantığı ve lafzı ile çelişmektedir.

Madde 77: YUKK Madde 46 (1)'de yer alan valiliklerce insani ikamet izninin verilmesi ve süresinin uzatılmasına ilişkin olarak "*Bakanlığın onayı alınmak ve en fazla birer yıllık sürelerle olmak kaydıyla*" ibaresinin "*Bakanlıkça belirlenen sürelerle sınırlı olmak kaydıyla ve Genel Müdürlüğün onayı alınarak*" şeklinde değiştirilmesi teklif edilmektedir. Bürokrasinin azaltılması ve merkez ve taşra teşkilatında iş ve işlemlerin daha verimli ve hızlı yürütülmesi, bu değişiklik için gerekçe olarak gösterildiğinden bahisle, insani ikamet bir yılı aşan sürelerle uzatılmasının öngörüldüğü anlaşılmaktadır. İnsani ikamet süresinin bir yıldan daha uzun süre uzatılması gerçekten de büyük bir iş yükü altında olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve insani ikamet sahipleri için, zaman ve emek açısından bir külfetin azalmasına yardımcı olacaktır. Değişiklik teklifinde insani ikamet süresine dair net bir ifadenin olmaması, tüm devlet organları gibi yürütme organının da eylem ve işlemleri açısından hukuki süreç ve sürelerin, keyfiliğe yer vermeyecek şekilde net ve şeffaf bir biçimde kanunla tanımlanmasına ilişkin temel bir hukuk devleti gereğini zedeleyecek niteliktedir. Bu nedenle, insani ikamette, gerekçede devamla belirtildiği şekliyle "günün şartlarına göre sürelerin esnek hale getirilmesine" mahal verilmemeli ve kanunda bu süreler net bir şekilde belirtilmelidir. Bu haliyle madde tekliften çıkarılmalıdır.

Madde 78: YUKK Madde 53 (3) birinci cümlede "*Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde idare mahkemesine başvurabilir*" şeklindeki ibarede yer alan onbeş günlük itiraz süresinin yedi gün olarak değiştirilmesi teklif edilmektedir. Teklifte yer alanlar arasında ihlallere yol açma riski en fazla olanlarından biri, bu değişikliktir.

Sınır dışı kararına karşı yargısal itiraz hakkı, geri gönderme yasağı ve mülteci koruması ile doğrudan ilişkilidir ve hakkın kullanılmasının önündeki engeller ve sınırlamalar, zulüm görebileceği ülkelere sınır dışı edilenler için telafisi imkansız zararlara yol açacaktır. Geri gönderme merkezlerinde idari gözetim altında tutulan, haklarında verilen kararlar ve bu kararlara karşı itiraz yolları ve kanuni süreleri konusunda usule uygun bir şekilde ve anladıkları dilde bilgilendirme imkanı çoğu zaman olmayan, avukata otomatik erişim hakkı bulunmayan, avukata erişim konusunda dil ve diğer engellerle karşılaşan, dışarıyla iletişimi sınırlı olan kişilerin pek azı, mevcut durumda onbeş gün olan itiraz süresi içinde bile adalete erişim hakkını kullanabilme imkanını elde edebilmektedirler. Bunun mümkün olduğu durumlarda bile, avukatın kişiyle iletişim kurabilmek için yeminli tercüman bulup görüşmeyi gerçekleştirilmesi, vekalet çıkarabilmesi, müvekkiline ait bilgi ve belgeler ve menşe ülke bilgisi ile bir dosya hazırlayıp mahkemeye başvurusu için onbeş günlük itiraz süresi bile son derece yetersizken, bu sürenin yedi güne indirilmesi, adalete erişim hakkını büyük ölçüde engelleyecektir. İdari gözetim, zaruret halinde ve son çare olarak başvurulması gereken bir yöntemdir ve YUKK'da idari gözetimin devamında zaruret olup olmadığının valilik tarafından her ay düzenli olarak değerlendirilmesi ve gerek görüldüğünde, otuz günlük sürenin beklenilmemesi öngörülmüştür. Uygulamada ise, idari gözetim sürelerinin altı ayı hatta sıklıkla bir yılı bulduğu görülmektedir. Kanun Teklifi'nde belirtilen onbeş günlük itiraz süresince yabancılara geri gönderme merkezlerinde özgürlüğünün kısıtlanması gerekçesi ise, idari gözetimin gerçekten bir zaruret olup olmadığına dair etkin bir değerlendirme ve idari gözetim alternatif yöntemlerin uygulanması ile aşılabilir. Sürenin onbeş günden yedi güne indirilmesi, sadece ve sadece zaten sınırlı olan adalete etkin erişim hakkını daha fazla zedeleyecektir.

Madde 79: YUKK Md. 54 Hakkında Sınır Dışı Kararı alınacaklar maddesi 1. Fıkra (h) bendinde "*Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler*" ibaresine "*ya da bu hükümleri ihlal etmeye teşebbüs edenler*" ibaresinin eklenmesi teklif edilmektedir.

Ülkesinde zulüm riski ile karşı karşıya olan sığınmacıların başka bir ülkeye düzensiz (yani yasal olmayan) yollardan giriş yapmak zorunda kalabilecekleri kabul edilmektedir. Nitekim, 1951 Mültecilerin Hukuki Statülerine Dair Cenevre Sözleşmesi Md. 31/1 “mültecilerin” ve YUKK Md. 65/4 “uluslararası koruma başvurusunda bulunanların” ülkeye yasal olmayan yollardan giriş veya kalışlarından dolayı cezai işlem yapılamayacağını hükmeder. Ayrıca, iltica nedeni/ihtiyacı olan pek çok kişinin de Türkiye’de iltica taleplerini kayda geçirememek veya kalıcı statüye sahip olamamak da dahil çeşitli nedenlerle Türkiye’den Avrupa’ya düzensiz yollardan gitmeye çalıştığı bilinmektedir. Dolayısıyla, bu yasal giriş/çıkış hükümlerini ihlal eden veya ihlale teşebbüs edenlerin sınır dışı kararı gibi telafi edilmesi imkansız olabilecek bir yaptırımla karşılaşması, Geri Gönderme Yasağı (non-refoulement ilkesi) gibi uluslararası hukukta amir ve istisna kabul etmeyen bir kuralın ve ilticaya erişim hakkının ihlali riskini de beraberinde getirecektir. Bu nedenle, sınır dışı etme kararı almadan her bir kişi için bireysel olarak Geri Gönderme Yasağı (YUKK Md. 4) ve YUKK Md. 55 (sınır dışı edilemeyecekler) kapsamında etkin değerlendirmenin mutlaka yapılması gerekmektedir. 6458 Sayılı Yasanın hem mevcut halinde hem de yapılan Değişiklik Teklifinde bunun dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca yine “ihlale teşebbüs kavramı”, ceza hukukunun bir terimidir. İdari bir yaptırımın “teşebbüsü” nasıl tespit edeceği belirsizdir. Ayrıca, geniş bir şekilde yorumlanmaya müsait olup, bir sığınmacının denize kıyısı olan bir şehre bilet alması, sınıra yakın bir yerde bulunması gibi aslında ihlal amacı taşımayan bir eylemi bu kapsama alınarak hakkında sınır dışı kararı alınmasına sebep olabilecektir. Bu nedenle, değişiklik teklifinin keyfi uygulamalara yol açabilecek nitelikte olduğu değerlendirilmektedir. Teklifte getirilen bu eklemenin çıkarılması gerekmektedir.

Madde 80: Bu madde ile idari gözetim altına alınan yabancıların uyruklarının tespit edilmesi amacıyla elektronik ve iletişim cihazlarının incelenebileceği şeklinde yeni bir düzenleme getirilmek istenmektedir. Ancak, bu düzenlemenin hangi koşullarda kimler tarafından gerçekleştirileceğine ilişkin bir sınırlama yer almamaktadır. CMK Madde 134’de hükmedildiği gibi, bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması halinde, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine (...) karar verilir. Bu durumda savcılık kararının yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulması ve hâkim kararını en geç yirmi dört saat içinde verilmesi gerekmektedir. Buna göre, idari gözetim altında tutulan bir yabancıların elektronik ve iletişim cihazlarının incelenmesi için de, CMK Madde 134’te düzenlendiği gibi, ancak bir suç şüphesi bulunması halinde mahkeme kararı ile ve kolluk tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunun dışında yapılacak aramalar, Anayasa Madde 20 ve AİHS Madde 8 ile korunan kişinin özel hayatına ve hayatın gizli alanına ilişkin suç oluşturacaktır. Sadece yabancı olmaya dayalı bir arama izni, meşru olamaz ve ayrımcılık yasağına aykırıdır.

Madde 81: Bu madde ile idari gözetime alternatif tedbirler bakımından yeni uygulamalar öngörülmüştür. Bunlardan birisi de elektronik izlemedir. Elektronik izleme, ceza muhakemesi kapsamında, hükümlünün, sanığın ya da şüphelinin elektronik yöntem ve araçlar ile toplum içinde izlenmesini, gözetim ve denetim altında tutulmasını amaçlayan ve tutuklamaya alternatif olarak öngörülen bir tedbirdir. İdari gözetime alternatif yöntemlerin, kişinin idare tarafından özgürlüğünden alıkonulmasının uygulanabilecek en son tedbir olması sebebiyle uygulanması öngörülmektedir. Göç yönetimi kapsamında bireylerin hiçbir suç işlememelerine rağmen kendilerine suçlu muamelesi yapıldığını düşündükleri bir durumda, idari gözetime alternatif olarak elektronik izlemenin getirilmesi, hem kişide hem de sosyal çevresinde daha büyük bir adaletsizlik duygusuna neden olabilecektir. Bu tedbire karşı hakime başvuru hakkının da tanınması gerekir. Ayrıca yine bu tedbire karar verici merci olarak bağımsız bir kurumun öngörülmemiş olması da, uluslararası hukuk bakımından kabul edilebilir değildir. Böyle bir tedbirin ancak hakim tarafından, tedbir kararı alınacak kişi dinlendikten ve koşulları değerlendirildikten sonra alınabilir olması gerekmektedir.

Bunun yanı sıra, idari gözetime alternatif olarak teklif edilen aile temelli geri dönüş, geri dönüş danışmanlığı, gönüllülük esasıyla kamu yararına hizmetlerde yer alma gibi yöntemler amaç ve içerik açısından net değildir. Geri dönüş danışmanlığından ne kastedildiği, danışmanlık verilen kişi danışmanlıktan sonra da gitmek istemezse ne olacağı; aile temelli geri dönüşten ne anlaşılması gerektiği, haklarında böyle bir karar olmayan aile fertlerinin de mi sınır dışı edileceği, gönüllü kamu hizmeti ile zorunlu kamu hizmetinin nasıl ayırt edileceği gibi konularda keyfiliğe yer vermeyecek, açık,

net kanun maddelerinin olması gerekmektedir. Bu durumlar ikincil düzenlemeye bırakılamaz. Reddedilmesi durumunda hangi kanun yollarının mevcut olduğu yasada açıkça gösterilmelidir.

Aile temelli geri dönüş ve geri dönüş danışmanlığında Geri Gönderme Yasağının etkin bir şekilde değerlendirmeye alındığından ve geri dönüşlerin gerçekten gönüllü, güvenli ve doğru ve güncel bilgilendirmeye dayalı olduğundan emin olunması gerekmektedir.

Madde 83: 6458 Sayılı YUKK Md. 60/3 için verilen değişiklik teklifi, sınır dışı seyahat masraflarının karşılanması için gereken paranın yabancıdan kendisi tarafından ödeneceğini, kişinin parası yeterli gelmiyorsa GİGM tarafından karşılanacağını öngörmektedir ancak aynı maddenin devamında "...yabancıdan mevcut parası, Genel Müdürlükçe belirlenecek temel gereksinimleri karşılayacak miktar haricinde, hazineye irat edilir" ibaresi yer almaktadır.

Adalet Bakanlığı'nın yayınladığı "Müsadere ve Elkoymada Kılavuz İlkeler"de müsadere, işlenen bir suçun karşılığı olarak, suçlunun malvarlığının tamamı veya bir bölümü üzerindeki mülkiyetine son verilmesi ve bu mülkiyetin devlete geçmesi olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, Kanun Teklifi Madde 83'te düzenlenen, sınır dışı edilecek kişinin parasının hazineye irat edilmesi, açık bir müsadere değildir. Oysa, TCK müsadereyi bir güvenlik tedbiri olarak tanımlamış ve eşyanın müsaderesini sadece "kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmeder. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir (TCK Md. 54(1)). Kazanç müsaderesi söz konusu olduğunda da "Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir" (TCK Md. 55(1)). Her iki durumda da müsadere hakimi kararı ile olması gerekmektedir. Kanun Teklifi ile YUKK'ta önerilen değişiklik ise hem müsadere hakimi kanuni nedenleri taşıması hem de hakimi kararına dayanmaması açısından hukuk dışı bir nitelik taşımaktadır. Bunun yanı sıra, hakkında sınır dışı kararı verilenlerin parasının müsadere ile alınması kişileri maddi ve manevi açıdan zor durumda bırakabilir, zira, ülkelerine vardıklarında acil ve temel ihtiyaçlarını karşılamayacak, yakınlarının bulunduğu yere gidemeyecek durumda kalabilirler. Devlet ancak geçici olarak ve iade etmek koşuluyla kullanım kısıtlaması getirebilir. Ancak hazineye irat etmek mülkiyet hakkı ihlalidir. Ayrıca bu fiilin sonucunda kişilerin yaşam koşullarında ortaya çıkacak sorunlar AİHS'in 3. Maddesinin (kötü muamele) ihlalini de doğurabilecektir.

Madde 90: Sunulan Kanun Teklifinde, YUKK Md. 89'da yer alan "herhangi bir sağlık güvencesi olmayan ve ödeme gücü bulunmayanlar, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine tabidir..." şeklindeki düzenlemenin "uluslararası koruma kaydından itibaren 1 seneye sınırlandırılması" şeklinde değiştirilmesi teklif edilmektedir.

Böyle bir düzenleme çalışma izni alamayan, düzenli geliri olmayan, üstelik zorunlu göçün yol açtığı birçok fiziksel ve psikolojik sağlık sorunu yaşayan yüzbinlerce kişinin temel bir hak olan sağlık hakkına erişimini engelleyecektir. Aldıkları sağlık hizmetleri için Genel Sağlık sigortası kapsamında gerekli katkı paylarını ödeyen uluslararası koruma statü veya başvuru sahiplerinin, bu değişiklik teklifi nedeniyle veya uluslararası koruma başvuruları reddedilenler –henüz kesin bir yargı kararı olmasa da– genel sağlık sigortası kapsamında çıkarılması ciddi mağduriyetlere ve ihlallere yol açabilecek niteliktedir.

Türkiye'nin taraf olduğu Ekonomik, Sosyal ve Kültürel haklar Sözleşmesi ile Avrupa Sosyal Şartı bağlamında medeni bir hakkın süreye bağlanması ihlal oluşturacaktır. Bu yaşam koşullarını zorlaştırıcı ve geri göndermeye zorlama sonucu doğurabilecek bir etkiye sahiptir.

Yasallaştığı takdirde bu değişiklik, pek çok mültecinin hastanelere kabul edilmemesi, geri çevrilmesi, tedavi edilmemesine sebep olacak ve Nisan 2014'te Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce gördüğümüz gibi ciddi sağlık sorunlarının yaşanmasına ve hatta hastane kapılarında dahi ölümlere yol açabilecek niteliktedir. Bu teklif gerçekleştiği takdirde, temel bir hak olan sağlık hakkının ciddi bir şekilde ihlali söz konusu olacaktır.

Madde 91: YUKK Md. 102 için teklif edilen değişiklik, sadece insani nedenlerle veya bilmeden kayıtsız yabancılara barınma, konaklama sağlayan, ev kiralayanlara idari para cezası öngörmektedir. Geçici Koruma ve Uluslararası Koruma kayıtlarının fiilen yapılmadığı pek çok ilde, yabancılar istedikleri, defalarca uğraştıkları halde kayıt yaptıramazken, kayıtsız olduğu için barındıkları yerden çıkarılmaları, ev kiralamamaları bu insanları ya sokakta yaşamaya zorlayacak ya da ev kiralalarının fahiş şekilde artmasına/kayıtsız gelire neden olacaktır.

Bu maddeyle getirilen teklif ile kişinin kendi mülkiyeti üzerindeki tasarrufunu suç haline getiren bir düzenleme, mülkiyet hakkının yasa yoluyla ihlal edilmesine de yol açacaktır.

Biz aşağıda isimleri bulunan kurumlar, 144 sıra sayılı “**Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**”nin 73. ve 91. Maddeleri arasında yer alan 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile ilgili değişikliklerde yukarıda değerlendirmelerin dikkate alınmasını dileriz.

Saygılarımızla,

Antalya Barosu İnsan Hakları Merkezi,

Göç Araştırmaları Derneği (GAR)

Dünya Evimiz Uluslararası Dayanışma Derneği

Göçmen Dayanışma Derneği

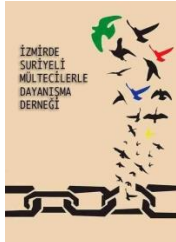
Hak İnişiyatifi Derneği

İltica ve Göç Araştırmaları Derneği (İGAM)

İzmir’de Suriyeli Mültecilerle Dayanışma Derneği

Halkların Dayanışma Köprüsü Derneği

HALKLARIN KÖPRÜSÜ
Halklararası Dayanışma Köprüsü Derneği

İnsan Hakları Derneği (İHD)

İNSAN HAKLARI DERNEğİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION
KOMELEYA MAFÉN MIROVAN

İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)

Human Rights Agenda
ASSOCIATION

İnsan Hakları Gündemi
DERNEğİ

İzmir Barosu

Kaos GL

Kırkayak Kültür

Medya ve Mülteci Hakları Derneği

Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği

Van Barosu

Yurttaşlık Derneği

Yuva Derneği

